

Alkmadders

NUMMER 163 - JAARGANG 41 - SEPTEMBER 2023
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Een uniek
huwelijksjubileum

De eerste
Veense schutsluis

De Lagere Land-
en Tuinbouwschool

Duizend jaar
Kaag en Brassem

Kaart van Floris en
Balthasar Florisz van
Berckenrode in 1615.

Bron:
Beeldbank Hoogheemraadschap
van Rijnland, A-4072.

41e jaargang, september 2023, nummer 163
Kwartaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Geert-Jan van Beek
Sjaak Bouwmeester
Jos Cozijn
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
hogenboomleon@gmail.com

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 06 204 56 548.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van
Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (06 204 56 548)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting. Uw schen-
king komt dus geheel ten goede aan de activiteiten van de
Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Een uniek huwelijksjubileum	3
De eerste Veense schutsluis	4
De Lagere Land- en Tuinbouwschool	8
Reacties van lezers op artikelen	10
Duizend jaar Kaag en Braassem (deel 1)	12
Uniek in haart soort: Elly Plooi-j-van Gorsel	15
Berichten van overzee: Piet van der Geest	16
Twaalf foto's voor een kwartje	17
Bakkerij Van Pelt en oud brood voor de huisdieren	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

Voor de meeste mensen zit de vakantie er weer op en is het gewone leven
weer begonnen. Ik hoop dat u een fijne zomer hebt gehad en alles weer
met frisse moed oppakt, net als de vrijwilligers bij Oud Alkemade. Zij
staan weer klaar om u welkom te heten in ons mooie museum, waar de
prachtige tentoonstelling 'Daar komt de bruid' nog zeker tot eind van het
jaar te bewonderen is.

Op 26 augustus hebben wij met alle medewerkers onze dankjewel-dag
gevierd met een heel mooi gebaar naar onze oud-voorzitter Gerard van
der Meer. Wij hebben een tentoonstellingszaal naar hem vernoemd. Wij
zijn hem veel dank verschuldigd voor alles wat hij voor onze stichting heeft
gedaan en wilden hem daarom graag weer eens in het zonnetje zetten.

Ook hebben wij op deze dag de lichtmasten die vroeger rond de Braassem
stonden weer officieel in gebruik genomen. Na een grote renovatie kunnen
zij hun werk weer doen. Een foto-impressie van deze dag ziet u op de
volgende pagina.

Wij hopen u graag binnenkort weer te ontmoeten in het museum!

Lex van der Zwet, voorzitter

UITNODIGING

Het bestuur van de stichting Oud Alkemade nodigt
u van harte uit voor de jaarlijkse donateursavond die
wordt gehouden op **maandag 9 oktober a.s.**,
zoals gebruikelijk in ons museum aan de
Saskia van Uylenburchlaan 22 in Oude Wetering.
Tijdens deze avond zullen we onder meer de film
vertonen over de opening van de tentoonstelling
'Daar komt de bruid'. Donateurs die destijds niet
aanwezig konden zijn, kunnen nu dus alsnog deze
bijzondere middag beleven.

*We verwelkomen u graag vanaf 20.00 uur met een
kopje koffie/thee, om 20.30 uur begint het programma.*

Beste lezer,

De Hollandse zomer is achter de rug en de tijd van kortere dagen en langere avonden is weer aangebroken. Tijd voor een nieuwe Alkmadders met ook deze keer de nodige diversiteit aan artikelen. Veel 'geschiedenis' in dit nummer. Te beginnen met een 75-jarig huwelijksjubileum, een unicum dat slechts zelden bereikt wordt. Nu er minder getrouwd wordt, zullen dergelijke jubilea waarschijnlijk ook niet vaak meer voor gaan komen. Een reden te meer om de tentoonstelling 'Daar komt de bruid' te bezoeken die in maart jl. door dit echtpaar officieel werd geopend.

We gaan met Gerard van der Meer terug naar de tijd dat de Veense sluis gebouwd werd. Dat naar aanleiding van een heel oude kaart die in de archieven opgedoken is. Nog verder terug in de geschiedenis begint het eerste deel over de geschiedenis van wat nu Kaag en Braassem is, te beginnen in het jaar 1000.

In de vervolgserie over verdwenen scholen in voormalig Alkemade deel 2 over de lagere tuinbouwschool die nog geen dertig jaar heeft bestaan. In de serie over personen die een unieke prestatie hebben geleverd aandacht voor Elly Plooij-van Gorsel. En mogelijk hebben we een nieuwe serie: berichten van overzee. Mensen die geëmigreerd zijn laten van zich horen, te beginnen met Piet van der Geest.

Last but not least een paar reacties van lezers op artikelen in de vorige Alkmadders. Altijd fijn om te krijgen, dus ook na dit nummer kunt u weer van u laten horen via alkmadders@ziggo.nl. Veel leesplezier!

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

GerardvdMeerzaal

Dankjewel-dag krijgt een bijzonder tintje

Zaterdag 26 augustus vond in het museum de jaarlijkse dankjewel-dag plaats voor de bijna veertig medewerkers van de stichting Oud Alkemade. Om te beginnen werd de film vertoond die Agnes Turk heeft gemaakt van de totstandkoming en opening van de tentoonstelling 'Daar komt de bruid'.

Vervolgens werd tot grote verrassing van Gerard van der Meer, oprichter en eerste voorzitter van Oud Alkemade, medegedeeld dat een tentoonstellingszaal naar hem is vernoemd. De ruimte die nu in gebruik is als 'bruidswinkel' is voorzien van een naambordje en zal voortaan als **Gerard van der Meerzaal** worden aangeduid.

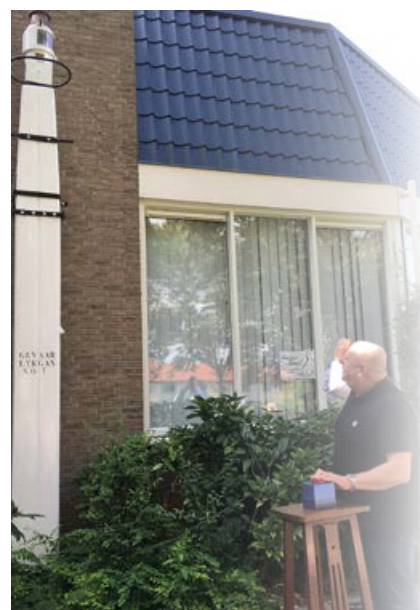

Gerard van der Meer voor de naar hem genoemde zaal.

Pleter van Ruiten memoreert in het kort het restauratieproces van de lichtpalen.

Daarna toog het gezelschap naar buiten voor de officiële ingebruikstelling van de twee gerestaureerde lichtpalen. In vorige nummers hebben wij uitgebreid geschreven over de herkomst en de restauratie van de palen die vroeger langs de Noord- en Zuidkade in Roelofarendsveen stonden om de schepen veilig richting Woubrugge te loodsen. De lampen kunnen nu ook weer branden en het was aan Mark van Ruiten van restaurant Paal 7 om de installatie in werking te zetten. Voortaan branden tijdens de openingsuren om de paar minuten de rode en de groene lamp aan de zijkant van het museum.

Mark van Ruiten ontsteekt met een druk op de knop de lampen van de lichtpalen.

Een uniek huwelijksjubileum

José van der Meer

Begin augustus had ik een ontmoeting met een bijzonder echtpaar: Jan van der Zwet en Martha van der Zwet-Wesselman. Zij zijn namelijk - Deo Volente - op 28 september a.s. **75 jaar getrouwd**, een 'albasten' huwelijksjubileum! Uniek in onze omgeving en in heel Nederland.

De reden voor mijn bezoekje was dat ik een trouwfoto van het echtpaar wilde opnemen in deze Alkmadders. Het half uurtje dat ik daarvoor in gedachten had, liep al heel snel uit naar anderhalf uur. De herinneringen aan hun verkering en trouwen staan hen nog helder voor de geest. En niet alleen dat: ook over het leven in de Veen gedurende de vele jaren dat ze er gewoond hebben weten ze nog veel te vertellen.

Jan van der Zwet, afkomstig uit een gezin van acht kinderen, is geboren op 12 september 1920. Martha Wesselman, ook een van acht kinderen, is geboren op 21 juli 1926 en nu dus 97 jaar. Niet moeilijk uit te rekenen dat ze nu samen 200 jaar zijn!

Van een bruiloft komt een bruiloft

Jan en Martha hebben elkaar leren kennen op een bruiloft. Jan had toen nog verkering met Marietje Hoogenboom en Martha met Jan Bakker. Maar de verkeringen gingen uit. In mei 1945 hadden beiden bij Dobbe een kaartje gekocht voor een tocht met een schuit naar Leiden, waar een bevrijdingsfeest was met vuurwerk. Op die boot sloeg ook letterlijk de vonk over: het begin van een verkering van bijna drieënhalf jaar.

28 september 1948

Omdat Martha op de Noordkade woonde waar je niet met de auto kon komen, moest Jan met zijn bruidsboekje lopend zijn bruid

Trouwfoto van Jan van der Zwet en Martha Wesselman, 28 september 1948. Bruidsmisje is Do Wesselman.

gaan ophalen. De trouwauto stond zolang bij Vesseur geparkeerd. Daarna ging het naar het gemeentehuis op de Noordhoek. Het huwelijk werd kerkelijk ingezegend door pastoor J.G. Onel in de kerk van St. Petrus' Banden. Waar het bruiloftsfeest werd gehouden was eerst nog even onduidelijk: was het bij De Vier Heemskinderen of bij Van der Geest op de Noord-

hoek. Uiteindelijk waren ze het er wel over eens dat het bij 'moeder Jaantje' van der Geest moest zijn geweest. Zij bestierde met haar dochters dit etablissement na het vroegtijdig overlijden van haar man.

Tussen de bedrijven door werden er trouwfoto's gemaakt bij Foto Pijl aan de Stationsweg in Leiden. In hun fotoalbum zitten veel van dit soort trouwfoto's, allemaal met dezelfde entourage. 'Iedereen' uit Alkemade ging immers naar Leiden, een plaatselijke fotograaf was er destijds niet.

Het kersverse echtpaar ging wonen op de schuurzolder van Noordeinde 146 in Roelofarendsveen. In het huis zelf woonden nog heel lang vader en moeder Van der Zwet. Het duurde uiteindelijk tot begin jaren zestig dat ze in het kader van

de ruilverkaveling konden verhuizen naar een eigen huis op Galgekade 4.

75 jaar later

Nu wonen ze heel erg naar hun zin in een comfortabel appartementje in het Hof van Alkemade, waar de verzorgenden 'heel zuinig' op hen zijn, volgens Jan. In goede, vooral geestelijke, gezondheid wordt uitgekeken naar hun 75^e huwelijksdag. We wensen het bruidspaar en de hele familie een heel mooie en gezellige feestdag toe!

Benamingen van huwelijksjubilea:

- 12½ jaar: koper
- 25 jaar: zilver
- 40 jaar: robijn
- 45 jaar: saffier
- 50 jaar: goud
- 55 jaar: smaragd
- 60 jaar: diamant
- 70 jaar: platina
- 65 jaar: briljant
- 75 jaar: albast

De eerste Veense schutsluis

Gerard van der Meer

De eerste Veense schutsluis vindt zijn oorsprong in de 17^e eeuw. Rond de plek van de huidige sluis kwamen indertijd twee plaatsen in aanmerking voor het zogenoemd 'steken van een verlaat'. In een eerdere Alkmadders (nummer 1 van 1988) heb ik gespeculeerd over de andere locatie die indertijd ook in aanmerking kwam voor het bouwen van het verlaat. Onduidelijk was toen waar de sloot van Ijsbrant Wouterszoon heeft gelegen die daarvoor werd genoemd.

Onlangs is uit archieven een kaart opgedoken, een kartering door een landmeter uit 1605, die hier wel duidelijkheid in brengt. De meest denkbare plek die ik toen kon noemen blijkt niet de juiste te zijn. Naar aanleiding van de vondst van deze kartering wil ik dit toelichten. Ook wil ik vertellen wat de reden was voor het plaatsen van een verlaat in Roelofarendsveen, iets over de tweede plaats die indertijd in aanmerking kwam en enkele facetten belichten over de bestaansgeschiedenis van het houten verlaat.

Rond het jaar 1600 woont de heer Garryt Maeszoon in Roeloff-Aertgens-Veenen.

Hij laat in 1605 door de landmeter Adriaen de Bruin het juiste aantal morgens van zijn land, dat grenst aan het Braassemermeer, in kaart brengen (een morgen = 8.515 m²). Het is deze kartering die nu boven water is gekomen en ons duidelijk maakt wat de situatie toentertijd nabij de huidige Veense sluis was en waar de sloot van Ijsbrant Wouterszoon lag. De kartering van 418 jaar geleden bevestigt hier op locatie de situatie die eerdere gegevens al deden vermoeden. Het is bijzonder en interessant dat dit werk van de "gezworen" landmeter en cartograaf Adriaen de Bruin uit de archieven naar boven is gekomen.

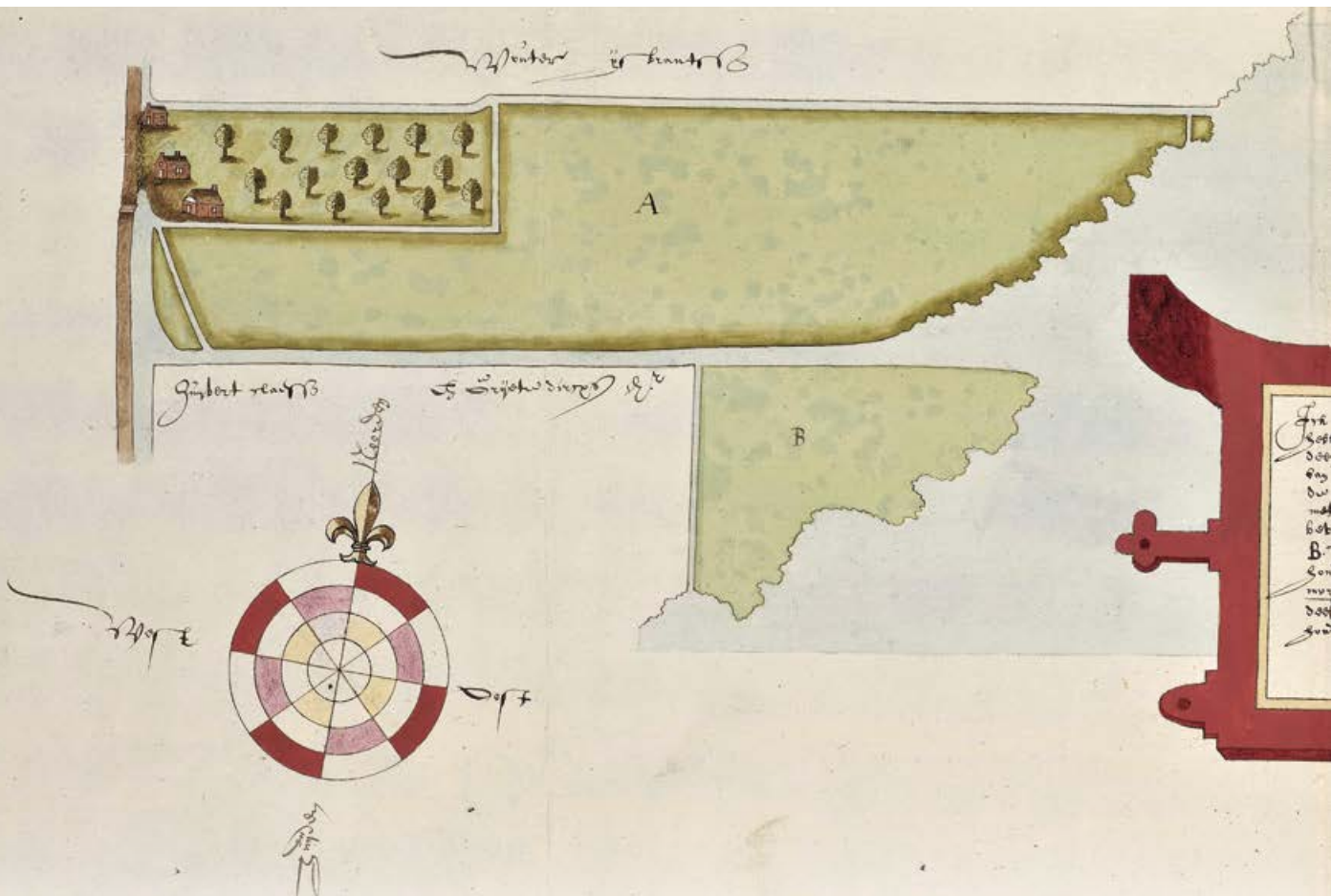
Transcriptie van de cartouche op de kaart:

Iek onergeschreven geswooren landmeter van Rhijnlandt hebbe ten versoueker en overstaen van Gerryt Maess. Gemeenten deeze, gecharterde wooninge ende

landen gelegen inden ambachten van Alckemade in Roeloff-Aertgens-Veenen, belent als beneffens de chaert te zien staet, ende hebben t partije geteijckent met A (den boomgaert ende werf daerinnen begrepen) groot bevonden een morgen vijff en twintich roeden, B twee hondert vier en t zestich roede, ende C drie hondert een en veertich roeden, maecken die t samen twee morgen vijff hondert en dertich roede.

Adriaen de Bruijn.

Waarom heeft deze opmeting met kartering in 1605 plaatsgevonden? Aanleiding was de erosie en oeverafslag van het land van Garryt Maeszoon. Vervening en golfafslag vond niet alleen plaats in het nabij gelegen Haarlemmermeer, maar ook in andere meren van enige omvang. Ook het Braassemermeer. Door dit fenomeen zorgde het woeste water tot verlies van land. Veel veenambachten en particulieren betaalden al jaren morgengeld aan het Hoogheemraadschap van Rijn-

land over land dat was ingenomen door het water. Vanaf het midden van de 16^e eeuw vond daarom een nieuwe algemene opmeting plaats. Landen die zogenoemd “op sleet van het meer lagen” (onderhevig aan afkalving) kwamen daarvoor in aanmerking. Garryt Maeszoen was eigenaar van een “aanmerkelijke” hoeveelheid land, waarvan een deel grensde aan het Braassemermeer. Hij was waarschijnlijk van mening dat ook hij te hoog werd aangeslagen voor de morgengelden en gaf landmeter Adriaen de Bruin dus opdracht zijn onroerend goed in kaart te brengen.

De situatie in 1605

De kaart die de landmeter heeft samengesteld geeft een duidelijk beeld van de situatie rond en nabij de Veense sluis en zijn omgeving, alvorens hier in het jaar 1632 het eerste verlaat (sluis) gestoken gaat worden. Er was toen nog sprake van een open verbinding met het buitenwater. Roeloff-Vaertens-Veenen was toen onderhevig aan de ongemakken van een vaak voorkomende te hoge waterstand. De cartograaf heeft het land van Garryt Maeszoen aan de toen zo genoemde Veenderdijk (nu het Zuid- en Noordein-

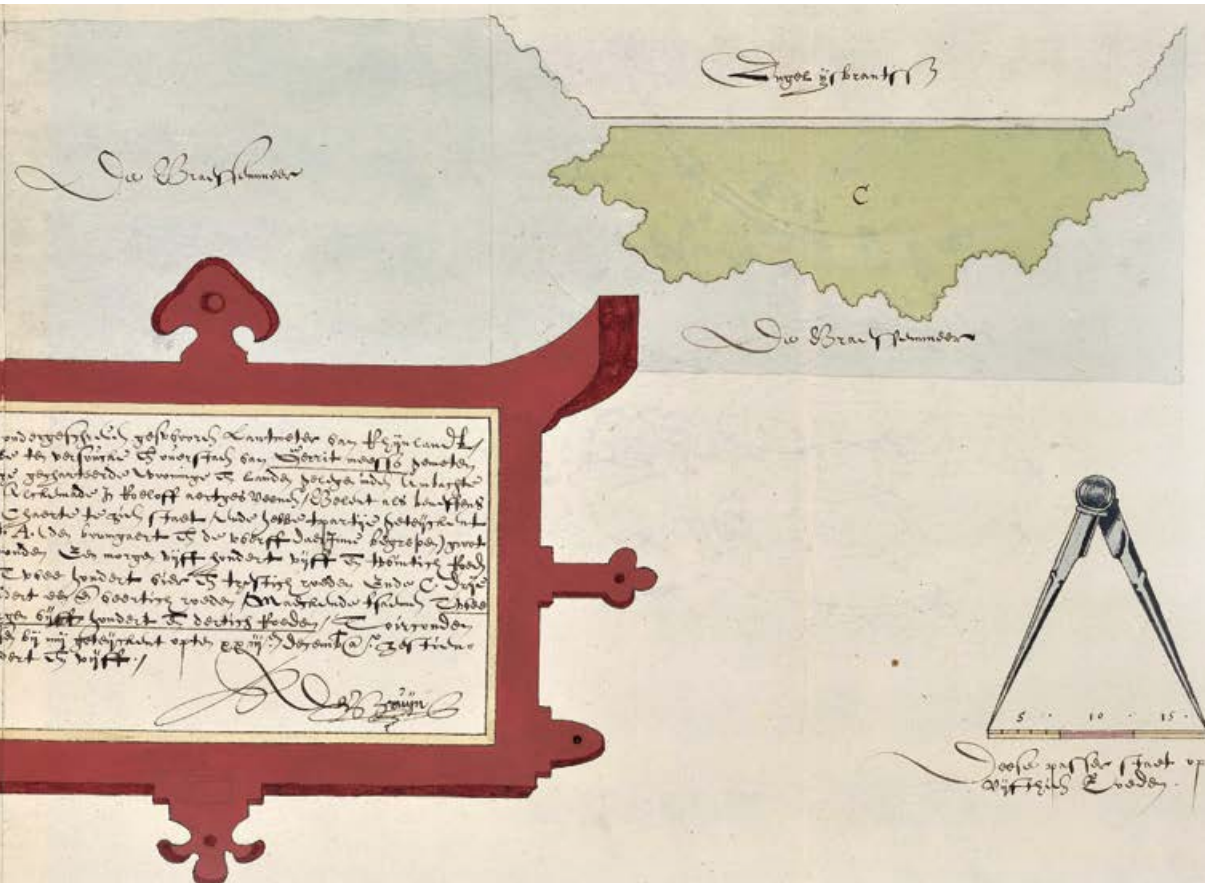
Roeloff Vaertensveen

Het huis van Simon Dirkszoen op de Kloot, 1907.

de), oostwaarts naar het Braassemermeer, in kaart gebracht.

Op de kaart is een overbrugging te zien (nu de Veilingbrug) van de parallel lopende wetering langs de Veenderdijk van zuid naar noord. Deze wetering, genoemd De Gooch en later aangeduid als Veenwetering, nog later als Roeloff-Vaertgens-Veen, is evenals de Heijmanswetering (Woubrugge) gegraven in de eerste kwart van de 13de eeuw, ter verbetering van de ontwatering van ‘De Grote Ontginning’ die al in de negende eeuw op gang was gekomen. De genoemde Gooch is in de jaren 40-50 van de 20^e eeuw gedempt. Hij werd toen de Veenwetering genoemd.

Hoeveel land Garryt Maeszoen door erosie is verloren wordt ons niet duidelijk, maar te zien is een flinke inham van het Braassemermeer tussen twee delen van zijn land. Als de kartering ons niet bedriegt staan zijn burenen, Wouter en Engel Ijsbrantszoon ten noorden van de plekken A en C, ook niet ver meer af van een hernieuwde opmeting. Huijbert Claeszoen en Gryetje Dirxsdr (Dirxsdochter) hebben er als zuiderburen en eigenaren van het land waar nu de Witte Singel deel van uitmaakt, duidelijk minder last van. Het water op deze kaart als scheiding tussen de plekken A en B zal bij een plan tot plaatsing van een sluis in het jaar 1632 worden aangeduid als de sloot naar Si-

De kartering van 1605 nabij de Veense schutsluis.
 Legenda: A:
 land van Garryt Maeszoen of Gerryt Maess,
 B: de Kloot,
 C: land van Wouter Ijsbrantsz.
 Het lichtblauwe vlak: Braassemermeer.

Bron:
 Hoogheemraadschap van Rijnland.

mon Dircszoon, de plaats waar het verlaat en later de huidige sluis is gebouwd.

Interessante achtergrondinformatie

Het vorsen in archieven biedt ons vaak verrassende en aanvullende informatie. Zo ook wat het landbezit betreft van de beide hoofdpersonen rond deze kartering: Wouter IJsbrandtszoon en Garryt Maeszoon.

Een taxatierapport uit het kohier van Alkemade van 1579 (een administratief stuk dat diende ter optekening van de gegevens die aan de basis van een bepaalde belasting lagen), gemaakt ten behoeve van geleden schade aan huizen en land tijdens de oorlog met Spanje (*deze waren uitgebroken, geseert ende vernielt te wezen*), brengt ons wat dichterbij Wouter IJsbrandtszoon. De taxatie geeft duidelijk aan dat hij met zijn woning en hofstede, bestaande uit acht morgen en vier hondt land en voorts nog gebruiker van nog negen morgen land, niet onbemiddeld door het leven ging.

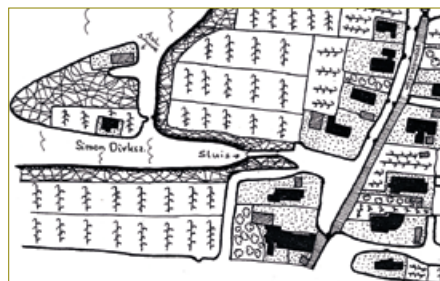
Garryt Maeszoon traceren we in het zogenoemde Schoetenkerkenboek van Alkemade van 1581, een boek betreffende omslagen op onroerende goederen. In de protocollen van opdrachten, hypotheek en enzovoort over de periode van 1590-1809, lezen we dat Garryt afstand gaat doen van zijn bezittingen. Hij verkoopt in het jaar 1611 aan Simon Dirckzoon uit Aalsmeer *een huis – berghuis – schuur en erf, belent ten westen de Veendijk, ten noorden Wouter IJsbrantszoon, ten oosten de braassemermeer, ten zuiden Ijsbrant Pieterzoon en de verkoper* (nu bekend als de Kloot). Ook verkoopt hij twee stukken land over de Veendijk (ten westen dus van het huidige Noorden Zuideinde) en nog een stuk aan het Braassemermeer. Het geheel *verongeld* (is: belasting) voor 16 morgen. Garryt en zijn vrouw Engeltgen behouden een woonruimte naast het voorhuis. De koopsom bedroeg 8.400 gulden en werd betaald met een schuldbrief.

Aanleiding tot het plaatsen van het verlaat

Meervoudige stormvloed en de 13^e tot de 16^e eeuw en een voortschrijdende daling van het maaiveld, maakte voor het gehele Rijnland een grootschalige en gemeenschappelijke aanpak van de waterbeheersing noodzakelijk. Ook voor het ambacht Alkemade kwam de noodzaak van

bepoldering als geroepen. Heel Roelofarendsveen en omgeving was kwetsbaar voor hoge waterstanden, zoals de situatie ten tijde van de kartering door Adriaen de Bruin ook aangeeft.

Deze periode van bepolderen was een dynamisch gebeuren, ook binnen Alkemade. Kleine particuliere poldertjes werden samengevoegd tot grotere polders van vaak enkele honderden morgens. Dijken werden opgeworpen, kaden gedicht, wateringen gegraven, sluizen waar nodig geplaatst en tal van particuliere molentjes werden vervangen door één (corpus) of meerdere grote poldermolens. Het landschap binnen het ambacht Alkemade kreeg daardoor een totaal ander aanzien. Ook de Grote Veenderpolder (waarvan de Veense sluis deel gaat uitmaken), gelegen tussen het Braassemermeer, de Wijde Aa, Rijkwetering en de Langeweg (sinds de 16e eeuw een verbindingsweg tussen Rijkwetering en Oude Wetering), onderging met het bepolderen een grote verandering. Hier stonden tot het jaar 1632 niet minder dan 28 particuliere molentjes. Bij een gunstige wind draaiden deze driftig rond om het poldertje van de eigenaar, dat vaak door een duiker ook verbonden was met die van de buurman, op het gewenste waterpeil te houden.

Detail uit de kadastrale kaart van 1828, het oosten is links. De woning van Simon Dirckzoon staat hier na circa 200 jaar nog eenzaam aan de Zwet. Zowel voor als achter de sluis is het water verbreed om voor de scheepvaart ruimte te creëren.

Om het in- en uitvaren van de nieuwe vormen Grote Veenderpolder mogelijk te maken, werd gezocht naar vier locaties voor het steken van een verlaat (sluis). In het gemeenlandshuis van Rijnland te Spaarndam legde men in 1632 in het reglement voor de inpoldering van de Grote Veenderpolder onder punt 19 het volgende vast: *Ende ten einde iedereen van behooren in en uitvaart van voorzeide polder gedient ende gerijf (gerief) zal mogen worden, dat ment tot 's polders kosten zal maken ende houden vier verlaten.*

De vier verlaten waren gelokaliseerd op de volgende plekken: één aan de Wijde-Aa nabij Huis te Banchem, één aan de Rijkwetering nu locatie Zuidweg nr. 7 in Rijkwetering, de derde moet gezocht worden midden op de rotonde bij Nieuwe Wetering, ook wel bekend als de bottonde. Niet te verwarren met het als cultureel erfgoed bewaard gebleven sluisrestant uit Nieuwe Wetering uit 1634. De vierde verlaat is dan dus de eerste Veense schutsluis.

De tweede locatie van de eerste Veense schutsluis

Voor de Veense schutsluis kwamen twee locaties in aanmerking. Ik spreek over de huidige locatie als eerste mogelijkheid en over de gezochte andere locatie als tweede mogelijkheid.

Beide locaties zijn terug te vinden op de kartering uit 1605 van Adriaen de Bruin. Als tweede mogelijkheid dacht men dus aan een plek nabij de woning van de weduwe van Ijsbrant Wouterszoon, in de sloot van dezelfde weduwe oostwaarts van de Veenderdijk. De eerste mogelijke locatie, waarvoor ook is gekozen en wat de sloot is waar de huidige sluis nu ligt, betrof een plaats in de sloot naar de woning van Simon Dircszoon, eveneens oostwaarts richting het Braassemermeer. De woning van Simon Dircszoon is op de kaart uit 1605 op perceel C nog niet in kaart gebracht, maar wordt in 1632 wel als richtingspunt aangegeven. Deze woning nabij de uitmonding van de Zwet c.q. het Haventje, stond op het eilandje de Kloot en is na een lang bestaan pas in 1972 gesloopt.

De bedoelde tweede locatie voor een verlaat, waar dus niet voor is gekozen, is op de kartering uit 1605 terug te vinden ten noorden van perceel A. In 1605 woonde Ijsbrant met zijn gezin ten noorden van bedoelde sloot. Echter in 1632 wordt slechts nog gesproken over weduwe Ijsbrantzoon. De sloot van Ijsbrant had toentertijd aansluiting met de Veenwetering en was overbrugd met een vaste brug. In de loop van de tijd is deze brug verwijderd en midden 20^e eeuw is tenslotte ook de bijbehorende sloot gedempt. Nu staat op deze locatie het pand Noordeinde 201.

Onderhoud van de sluis

De sloot naar Simon Dircszoon kreeg dus de voorkeur voor het plaatsen van “een hout verlaat”. Later, in 1894, werd in een

Noordeinde met brug over de sloot langs het perceel van Wouter Ijsbrantz (nu: Noordeinde 201), 1902.

De sluis en omgeving in de eerste helft van de vorige eeuw.

vergadering door het polderbestuur, be-
leegd op Tweede Kerstdag, besloten tot de
bouw van een nieuwe, stenen sluis aan de
oostzijde van het oude verlaat uit 1632.
Uit geen enkel document of anderszins
blijkt dat het oude 'kunstwerk', het hou-
ten verlaat, in het tijdsbestek van ruim
260 jaar ooit is vervangen! Wel is door
het polderbestuur in al die jaren heel veel
geld uitgegeven aan reparatie en onder-
houdskosten van het verlaat. Een veel-
heid aan bewaard gebleven rekeningen
getuigt hiervan. Aan de hand van al deze
rekeningen is ook enigszins een beeld te
scheppen van dit kunstwerk.

Onderhoudskosten bestonden vaak uit
reparaties van de stijlen en prikkampen
en het vervangen van grenen achterdelen.
Er zijn rekeningen voor het repareren van
een sloof, het aanbrengen van schot tegen
de deuren, en veelvuldig voor het dicht-
maken van de "lekkingen" in de schoei-
ingen. Sprekend is het aantal geleverde li-
ters teer om "rottingen" te voorkomen en
de daarbij geleverde hoeveelheid gebro-
ken schelpen om deze teer af te dekken.
Ook onkruid rond en op de sluis moest
met enige regelmaat verwijderd worden.
Zo moest ene Pieter van Duuren er in
1790 tweemaal aan te pas komen om het
verlaat te bloten, dat wil zeggen: onkruid-
vrij te maken.

Nadat de vier sluizen waren gesteld en
twee poldermolens gebouwd (de Loet-
slootmolen, nu de Veenderpoldermolen
aan de Wijde Aa, en de Poelwijkmolen
nabij Huis te Banchem, ook aan de Wijde
Aa) is de bepoldering een feit. Een apart
verhaal is dan nog de bediening van de
sluis. Schippers die voorheen met hun
schouwen, schepen of schuiten vrij kon-
den in- en uitvaren, werden nu opgehou-

den door de bediening van de sluisdeu-
ren. Aanvankelijk was er na de aanleg van
het verlaat nog maar een gering niveau-
verschil tussen het water in de polder en
het buitenwater. Dat leidde blijkbaar
tot slordigheid en gemakzucht door de
sluisdeuren open te laten staan. Het wa-
ter kon hierdoor weer vrijelijk terug de
nieuwe polder in stromen, met opnieuw
ongewenst hoge waterstanden tot gevolg.
Schippers dienden zich daarom aan het
volgende te houden: *Zij die het verlaat in
of uit vaart, zal de deuren achterheen toe-
sluiten zonder die open te laten staan, op
een peyne van twintig carolisse guldens en
deze te verbeuren zo dikwijls ende menings-
maal iemand bevonden zal worden contra-
rie gedaan te hebben, ende dat de schouwen,
schepen of schuiten daarmede zulks gedaan
zal zijn, daarvoren arrestabel ende naar den
dijkrechte executabel sullen mogen worden
naar dat voorzeide boete betaald zal wezen.*

Vrij vertaald kwam dit er op neer dat de
sluisdeuren op de juiste wijze bediend en
gesloten moesten worden bij het in- en
uitvaren van de sluis, zulks op straffe van

een boete die bij iedere volgende over-
treding verder werd verhoogd. Zo nodig
kon het schip in beslag worden genomen
en verkocht om de boete te dekken.

Niemand, zowel landmeter Adriaen de
Bruijn anno 1605 als de heren van Rijn-
land anno 1632 niet, kon vermoeden dat
het in kaart gebrachte en hierboven om-
schreven gebied jaren later zou uitgroeien
tot het belangrijkste handelscentrum van
Roelofarendsveen. In de nieuw gecreëer-
de Veense polder groeide en bloeide uit-
eindelijk de tuinbouw die het dorp groot
maakte. De vaarverbinding tussen de
Veense polder en het open water van het
Braassemermeer maakte de Veense sluis
uiterst geschikt als plek voor kwekers om
hun waren te verhandelen. Later was het
de aangewezen plaats voor de vestiging
van de groente- en bloemenveiling Een-
dracht Maakt Macht.

*Foto's: Archief Oud Alkemade.
Met dank aan Toos van Dijk voor de
transcripties uit het Oud Hollandse
schrift.*

Drukke bij de veiling begin 1900.

De Lagere Land- en Tuinbouwschool

Jos Cozijn

Inleiding

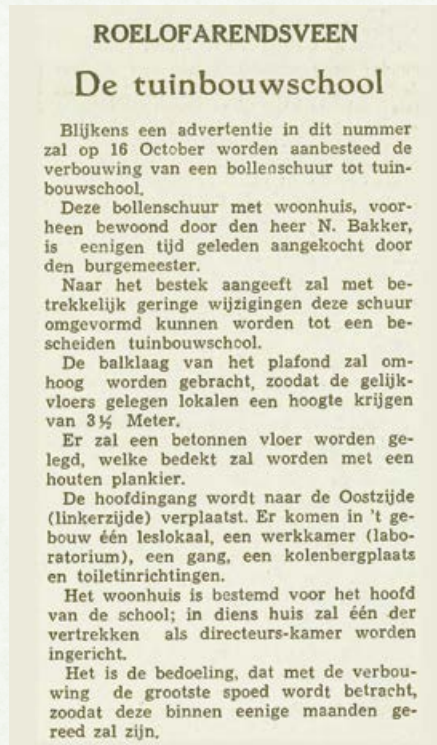
Als je op dit moment op het plantsoen staat voor de supermarkt van de Dirk in Oude Wetering en je kijkt om je heen, dan staan daar binnen je denkbeeldige gezichtsveld drie gebouwen die daar ooit zijn neergezet als school voor voortgezet onderwijs (Its, mavo en lhno). Er had nog een vierde kunnen staan, een Lagere Land- en Tuinbouwschool, maar dat ging niet door. In 1963, toen het leerlingenaantal van de tuinbouwschool in Roelofarendsveen nog 82 was, werd er uitgebreid binnen de gemeenteraad van de toenmalige gemeente Alkemade gesproken over een nieuw gebouw voor die school. Maar dan is er ook de vraag: waar stond het 'oude' schoolgebouw en sinds wanneer? Hieronder een terugblik op de Lagere Land- en Tuinbouw school in Roelofarendsveen.

Het begin

Al in 1931 kwam er een regionaal rapport uit, opgesteld door J. de Kok en P. Haanen, waarin stond dat Roelofarendsveen de meeste geschikte plek zou zijn om eventueel een nieuwe tuinbouwschool te vestigen. In 1932 kwam het tot een stichting ter bevordering van dit streven en gaf de minister van Onderwijs een bereidverklaring voor een subsidie. Toch zou het hierna nog zeven jaar duren voordat er concreet gehandeld werd. Dit mede door het feit dat het crisistijd was en de tuinbouw in de gemeente Alkemade zeven magere jaren kende.

Getuigschrift uit 1931 van N.H. van der Zwet voor het "getrouw en met vrucht" gevolgd hebben van de tuinbouw cursus.

De bouwplannen voor een tuinbouwschool, oktober 1939.

In 1939 hield de toenmalige burgemeester van Alkemade, mr. J.A. Peek, een pleidooi om nu echt te gaan handelen. Hij deed dit op de diploma-uitreiking van een tuinbouw cursus (die werden 's avonds gegeven) in Roelofarendsveen. *"Moge de LTB, aldus de burgemeester, deze zaak stevig aanpakken en het hoofdbestuur herinneren aan de toenmalige toezegging."* En dat gebeurde!

De LTB-afdeling 'St. Benedictus Roelofarendsveen' pakte de uitdaging meteen op en al in hetzelfde jaar werd de "aanvraag tot het komen tot een tuinbouwschool in Roelofarendsveen" goedgekeurd door de minister van Economische Zaken en aansluitend door het bestuur van de kring 'De Veenen' van de Land- en Tuinbouwbond. (LTB). De heer A.J. Verkleij werd benoemd tot directeur van deze nieuwe school die gevestigd werd aan het Westeinde in Roelofarendsveen. Hier had de burgemeester een pand (zie krantenartikel) gekocht van de heer N. Bakker en dit pand kon worden ingericht als school.

J.A. Verkleij.

De school gaat van start

Op 28 en 30 januari 1940 werd de nieuwe school officieel geopend: op zondag 28 januari door pastoor J.G. Onel en burgemeester J.W. Peek in het bijzijn van ouders en leerlingen en op dinsdag 30 januari door directeur-generaal Onderwijs de heer ir. A.L.H. Roebroek, in het bijzijn van een aantal genodigden.

Het leerlingenaantal in de eerste jaren was groot te noemen. In 1940 stroomden er 22 leerlingen in, in 1941 waren dat er 20. En omdat de regio een tuinbouwgebied was, bleef het aantal leerlingen jarenlang constant. Intussen had de heer J.A. Verkleij een andere functie gekregen binnen het land- en tuinbouwonderwijs en als zijn opvolger werd benoemd de heer Y(sbrand) S. Flapper, die vele jaren verbonden bleef aan de tuinbouwschool.

De opening op 28 januari 1940. V.r.n.l. prof. Cleophas, burgemeester Peek, pastoor Saraber, Ir. Van der Plasse, M.P. van der Weyden en ir. Van der Helm.

Zijn familie betrok het woonhuis voor de school.

Bij een school denk je vooral aan 'dagen naar school gaan', maar de leerlingen van deze school gingen maximaal drie dagen per week naar school en in de hogere groepen maar één dag. De rest van de week ging men aan het werk.

Het schoolgebouw aan het Westeinde, rechtsonder is nog net het bord met het opschrift Tuinbouwschool te zien.

Ysbrand Flapper.

De school wordt opgeheven

In 1962 kwam echter de goedkeuring af voor nieuwbouw van een tuinbouwschool in Ter Aar, een project dat in de jaren daarop plaatsvond. Uiteindelijk bleek dit project funest te zijn voor de tuinbouwschool in Roelofarendsveen. Alhoewel er in 1963 in de gemeenteraad van Alkemade nog werd gesproken over het bouwen van een nieuwe tuinbouwschool, wordt er toch besloten de school op te heffen. In september 1966 stromen alle leerlingen van het 1^e, 2^e, en 3^e jaar door naar Ter Aar. Alleen de 4^e-jaars mogen in Roelofarendsveen naar school blijven gaan om hun opleiding af te ronden. Uiteindelijk houdt de school in 1967 op te bestaan.

Herinneringen aan de tuinbouwschool

Aan het woord eerst *Wim van Klink*, die door zijn vier kleinkinderen meestal 'opa Stoom' genoemd wordt: "Ik ben meteen vanaf de lagere school De Ignatius op de tuin van mijn vader gaan werken. Daar werden aanvankelijk groenten, maar weer later narcissen geteeld. In die tijd moest je, leerplichtig of niet, nog wel de achtste klas volgen waarvoor je wekelijks een dag naar de tuinbouwschool ging. Maar omdat het volgen van de lessen niet verplicht was, leek geen enkele leerling erg gemotiveerd. Dus staken we maar weinig op van de saaie biologie-, bestrijdingsleer- en bemestingslessen. Iedereen zat verveeld op het eind van de dag te wachten, waarna we dan meestal door een gefrustreerde meester Flapper, met het kruis na, werden uitgezwaaid."

Dan *Gerard Warmerdam*, leerling van de tuinbouwschool van 1959 tot en met 1963: "Van de lagere school afgekomen, ging ik naar de tuinbouwschool in Roelofarendsveen. Je ging daar drie dagen in de week naar toe, de andere dagen ging je aan het werk. Je kwam in de klas bij meester Ysbrand Flapper. Je kreeg o.a. les in bloementelt, scheikunde, natuurkunde en groenteteelt. Maar tot mijn spijt moet ik zeggen dat ik niet zoveel heb opgestoken van alle lessen, mede omdat meester Flapper vooral kennis had van de akkerbouw en niet van de bloemen- en bollenteelt. En juist die laatste twee waren zo belangrijk voor de Veen."

R.K. L. TUINBOUWSCHOOL TE ROELOFARENDSVEEEN		
KLASSE 2	RAPPORT	
		JANUARI 1961 MEE Jans
van de leerling	<i>G. Warmerdam</i>	
Maatschappijleer	6½	Waarde der cijfers: 1. zeer slecht 2. slecht 3. zeer onvoldoende 4. onvoldoende 5. twijfelachtig 6. voldoende 7. goed 8. zeer goed 9. uitstekend 10. uitmuntend
Scheikunde	6½	
Natuurkunde	9	
Plantkunde	6½	
Groenteteelt	7	
Kennis van de Grond	7	
Bemestingsleer <i>verboden</i>	7	
Bloementelt	6½	
Bloembollenteelt <i>verboden</i>	8	
Plantvermeerdering <i>verboden</i>	6	
Tuinbouwboekhouden	7	
Gedrag	7	
Vrit	7	

De Directeur der
R.K. L. Tuinbouwschool te Roelofarendsveen
Ysbrand Flapper
Gaaf over!

Het rapport van Gerard Warmerdam, 1961.

Tot slot *Hannes de Jong*, leerling van de tuinbouwschool van 1958 tot en met 1962: "Het onderwijs op de tuinbouwschool stelde niet zo veel voor, maar je moest je diploma halen, daarom ging je naar school. Verder was er veel ander vermaak. Zoals biljarten in café De Fransche Brug onder de middagpauze en vaak nog lang er na. Of een leerling (Peter van Diemen) die de schooltijd gebruikte om bij te slapen! Verder herinner ik me Gerard van Haastregt, Har Hoogenboom en Henk Heemskerck als medeleerlingen. En naast de lessen van meester Flapper op de doordeweekse dagen, kregen wij op zaterdagmorgen les van meester Piet (Buks) Sarneel.

ROELOFARENDSVEEEN Geslaagden van tuinbouwschool

Het restaurant De Woelige Baren in Roelofarendsveen was vrijdagmiddag veranderd in een leslokaal van de tuinbouwschool. De leerlingen, die met goed gevolg hun studie hadden beëindigd, volgden hier in aanwezigheid van de inspecteur van het landbouwonderwijs ir. Doorenbosch, de directeur van de school de heer Y. Flapper, de onderwijzers en de talrijke ouders een openbare les. Na een aantal goede raadgevingen van de directeur aan zijn ex-pupillen, reikte ir. Doorenbosch de diploma's uit aan: J. Hoogenboom, A. Olijerhoek, W. Akerboom, A. de Jong, J. van Klink, A. van Klink en W. Kuipers, allen te Roelofarendsveen, J. Bakker en C. van Haastregt te Rijpwetering, J. v. d. Jagt, J. v. d. Weyden en Th. Buskermolen te Leimuiden en P. Koevoet te Leiden.

De geslaagden van de tuinbouwschool in 1962.

Bronnen:

- Boek: Ontstaan Bridgeclub Alkemade
- Archief en fotoarchief Oud Alkemade
- Historische Kranten: Erfgoed Leiden en Omstreken
- Privécollectie Gerard Warmerdam

Reacties van lezers op artikelen

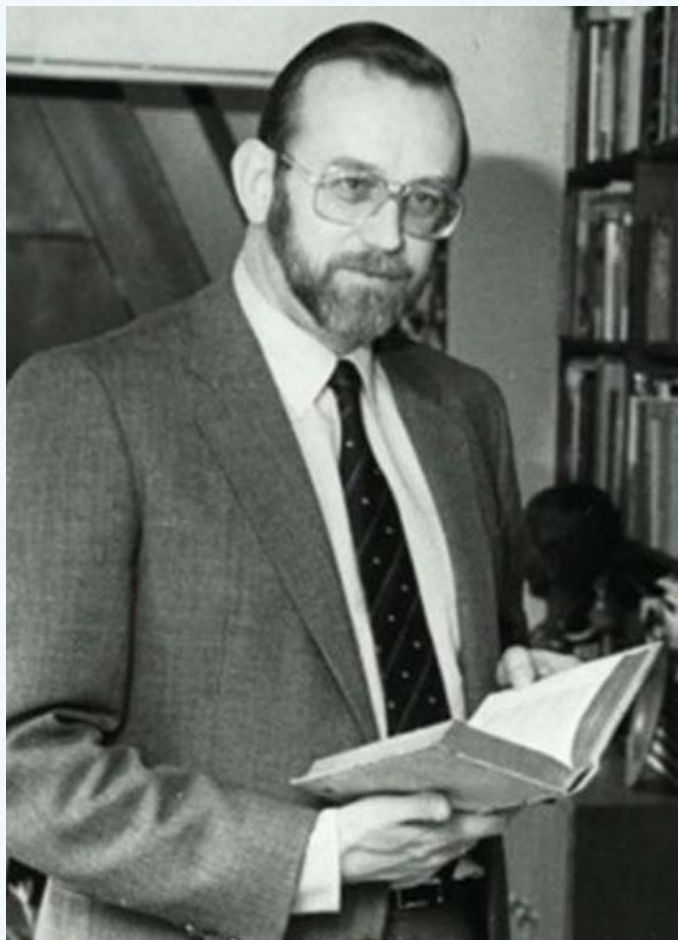
Openkele artikelen in de vorige Alkmadders kregen we verschillende reacties. Dat stellen wij als redactie natuurlijk heel erg op prijs, want dan weten we dat u ons mooie blad goed leest en serieus neemt. Een stukje 'inside information' over de totstandkoming van het boek 'Tussen Kaagen Braassem', onder redactie van A.G. van der Steur, ontvingen wij van Henk van Tol uit Roelofarendsveen.

Kanttekeningen bij een lijdensweg

Als voormalig gemeenteraadslid (1978-1986) van Alkemade las ik met belangstelling het artikel 'Lijdensweg van een lokale geschiedschrijving' van de hand van Jacques Heemskerk in Alkmadders 152 (juni 2023). Als raadslid maakte ik het staartje van deze lijdensweg mee.

Heemskerk constateert dat "een aaneenschakeling van goede bedoelingen, uiteenlopende verwachtingen, elkaar niet begrijpen en wederzijds amateurisme" debet zijn aan het langdurende proces om de geschiedschrijving van Alkemade in gedrukte staat te laten verschijnen.

Een schilder, i.c. G.M. Zoetemelk, die lokale geschiedvorsing als hobby beoefent mag in de goede zin des woords zeker een amateur genoemd worden. Die kwalificatie, maar dan met minder waardering, geldt ook de achtereenvolgende burgemeesters voor het feit dat zij Zoetemelk jarenlang aan het lijntje hielden omtrent financiering en publicatie van zijn manuscript. Blijkbaar was Zoetemelk niet in staat of bereid het door hem verrichte werk voor eigen rekening en in eigen beheer uit te geven. Hij

A.G. van der Steur.

maakte zich, gewild of ongewild, afhankelijk van de gemeente. In 1981 verschaft Alkemade pas duidelijkheid, twaalf jaar na Zoetemelks dood in 1969. De gemeenteraad besluit dan 10.000 gulden beschikbaar te stellen voor een publicatie. Dat gebeurt tijdens het voorzitterschap van burgemeester Pé Bolten (1975-1982). Bolten en zijn opvolger sinds 1982, Joop Wagenaar, hebben er nog hard aan moeten trekken om Haarlemmer Ab van der Steur zo ver te krijgen zich met Zoetemelks werk bezig te houden. Van der Steur was niet begonnen "als beheerder van een kledingwinkel" zoals Heemskerk schrijft. Hij maakte deel uit van de zesde generatie van een kleermakersgeslacht dat in 1789 een zaak in Haarlem geopend had. Van der Steur volgde de opleiding voor mode en kleding in Den Haag en liep stage bij het maatkledingbedrijf L.G. Wilkinson aan de Savil Row in Londen. In 1964 kwam hij bij zijn vader in de zaak. In 2002 moest hij die sluiten door ziekte en gebrek aan opvolging.

Van der Steur had als hobby interesse voor antiquarische boeken. In 1983 kreeg hij de kans een antiquariaat over te nemen. Deze twee activiteiten zorgden er mede voor dat zijn vrijwillige bemoeienis met het manuscript van Zoetemelk niet zijn hoogste prioriteit kreeg. Ondanks het feit dat de gemeente deze kleermaker "regelmatig achter de broek heeft gezeten". De 10.000 gulden van 1981 was geen honorarium, maar bedoeld om het boek te laten drukken en verspreiden. Dit werd niet het boek dat Zoetemelk voor ogen stond. Ik heb het manuscript niet gelezen, maar constateer dat Heemskerk niet alleen staat als hij schrijft dat het "zonder meer terecht is dat het werk van Zoetemelk niet integraal is uitgegeven".

Geen integrale uitgave. Die mening waren ook Bolten en Wagenaar toegegaan. Uit gesprekken met hen bleek mij dat zij het te uitgebreid en te detaillistisch vonden. Niet erg geschikt om als gemeentelijk representatiegeschenk te kunnen dienen. Flinkke bewerking was nodig. Een eerste opzet, aangeboden in 1977, bleek nog niet het gewenste resultaat te zijn.

Regelmatig werd na het raadsbesluit in 1981 door raadsleden gevraagd naar de stand van zaken. Wagenaar hief soms de handen, maar wist geen termijn. Van der Steur liet zich niet haasten. Hem manen zou wel eens het tegendeel kunnen opleveren. Zelfs toen Wagenaar het voorwoord geschreven had, november 1984, kon hij mij nog geen datum van publicatie noemen. Er was hem alles aan gelegen "dit akkefietje" nog in zijn ambtsperiode (1981-1986) af te handelen en niet zijn opvolger ermee te belasten. In 1985 was het zo ver.

Uit de inleiding van het verschenen boek blijkt wat Van der Steur heeft gedaan. Hij koos een totaal andere, bredere invalshoek. Onder zijn redactie is Zoetemelk er bekaaid vanaf gekomen. In totaal zijn 58 pagina's van zijn hand op genomen. Van der Steur zag bewust af van een historische inleiding. Voor de liefhebbers nam hij een uitgebreide bibliografie van 213 items over Alkemade op.

Heemskerk meent dat Van der Steur zich in zijn introductie minder vleidend over Zoetemelk heeft uitgelaten. Het melden van tekortkomingen op historisch gebied valt Zoetemelk, als amateur, niet euvel te duiden. Kwalijker is de ontdekking dat Zoetemelk grote stukken van de boeiende kerkgeschiedenis van Alkemade had gekopieerd. Blijkbaar zonder bronvermelding. Ook bleek hij verouderde gegevens te hebben verzameld over de naam van Alkemade. De door Heemskerk in de inleiding van Van der Steur geconstateerde misvatting omtrent het aantal hoofdstukken, wordt in noot 62 van de bibliografie wel juist vermeld.

Hoe is het boek ontvangen? Daarover zijn mij geen gegevens bekend. Wellicht dat Heemskerk zich daar nog eens mee bezig kan houden. In de boekwinkel is het niet meer voorradig. Antiquarisch vond ik op het internet een exemplaar voor € 86,- verkrijgbaar. Of dat nu nog beschikbaar is?

Geschiedschrijving is altijd een poging tot beeldvorming, gebaseerd op persoonlijke opvattingen. Wat schrijf je wel en wat laat je weg? Multatuli formuleerde het in zijn 'Idee 1087' met enige clementie voor schrijvers als volgt: *“Alleen zeer oppervlakkige denkers kunnen altijd met volkomen juistheid uitdrukken wat ze bedoelen. Van anderen is niet meer te vorderen dan dat zij er naar trachten. En dit doe ik. De lezer moet van goeden wille zijn.”*

In de veronderstelling dat ook Zoetemelk 'van goeden wille' was, is zijn initiatief omgevormd tot een sectoraal overzicht van lokale geschiedschrijving dat nog in menige boekenverzameling aanwezig zal zijn.

'Trouwen door de eeuwen heen' en 'Scheepswerf De Herstelling'

Deze artikelen leverden een reactie op van Jacob van Tol uit Abbenes, waaruit we het volgende citeren:

“Zo op het oog zijn het onderwerpen die geen raakvlakken hebben. Maar tot mijn verbazing ontdekte ik dat daar - voor

mij - wel sprake van is. In het artikel over trouwen staat op pagina 3 een foto met o.m. de trouwjurk met hoed en laarsjes van mijn jongste zus Ria Aardema-van Tol en Piet Aardema. Verderop kwam ik bij het verhaal over scheepswerf De Herstelling. Omdat ik in deze omgeving ben opgegroeid, de kleuterschool en de lagere school heb doorlopen, is dit voor mij een beschrijving van herinneringen. Dagelijks vanaf de Ringdijk overvaren met de pont naar de Kerkstraat waar deze scheepswerf aan de overkant staat, bijna tegenover de school. Nu komt de uitleg van de relatie. Op pagina 13 staat linksboven een foto bij de scheepswerf met de tekst: “Bij de rokende veldsmidse staat links Piet Vogelaar, het meisje is Ria Meijer (zus van Gerard en Frans Meijer), dan Derck de Bock en een onbekende.” Ja, voor velen maar niet voor mij en mijn zus Ria! Het is namelijk onze vader Maurits van Tol, geboren 10 december 1906 op de Ringdijk, nu de Huigsloterdijk, bij het pontveer. Na zijn trouwen met Maria Kinkel gingen ze wonen op de huidige Leimuiderdijk nr. 188 en zijn daar altijd blijven wonen. Als vaders beroep staat in hun trouwakte 'scheepsbouwer'. Hij heeft ook bij Van Lent gewerkt. De families Van Tol en Vogelaar zijn altijd met elkaar bevriend geweest, ook kun kinderen.”

Harry en Marleen Simons-Cozijn reageerden op het artikel over 'Scheepswerf De Herstelling' met deze anekdote:

“Wij wonen recht tegenover De Bock en Meijer en zagen veel schepen op de helling voor reparatie. Op zekere dag lag op de helling een rondvaartboot die te water gelaten werd. Maar de kettingen braken en de boot schoot met grote snelheid van de helling en raakte daarbij onze roeiboort en ook de betonnen beschoeiing. Door de klap zat er een scheur onder de waterlijn. Bij de burens stond het huis te schudden en vielen de glazen in de kast om (geen heipalen). Harry hoorde later dat de schade aan beschoeiing werd geschat op 25.000 gulden.”

Nogmaals de foto van de veldsmidse met rechts dus Maurits van Tol.

Tussen Kaag en Braassem

Bijdragen tot de geschiedenis van de gemeente Alkemade

Duizend jaar Kaag en Braassem (deel 1)

Jan Kuipers

Dit artikel is het eerste van een serie waarin ik de lezers wil meenemen op een chronologische reis door duizend jaar geschiedenis van Alkemade/Kaag en Braassem. Onze vaderlandse geschiedenis is een verhaal van oorlogen, godsdiensttwisten, onderdrukking, uitbuiting en geweld, en ook ons ambacht is daar niet aan ontkomen. De Bullebak kwam in vele gedaanten. Hij kwam als buitenlandse agressor, zoals de Spanjaarden, de Fransen en de Duitsers die dood en verderf zaaiden in onze Lage Landen. Hij kwam als uitbuitter, in de vorm van de corrupte ambachtsheren en hun schouten. Hij kwam als religieuze onderdrukker die geen genade kende voor andersdenkenden. Hij waarde ook rond in de vorm van de vele ziekten die onze voorouders geteisterd hebben. En hij bedreigde onze heerlijkheid in de vorm van de Waterwolf (het Haarlemmer-

meer) die tijdens stormen en vloedgolven grote delen van het land wegvrat en Alkemade zelfs volledig dreigde weg te spoelen. Al moet er wel bij gezegd worden dat onze voorvaderen door het ongebreidelde turfsteken zelf aan deze rampspoed hebben bijgedragen.

Het verhaal begint rond het jaar 1000 na Chr. toen de heerlijkheid Alkemade nog niet eens bestond en ook de Kagerplassen en het Braassemmeer nog niet gevormd waren. Het grootste deel van Holland was in die tijd nog een uitgestrekt en moeilijk toegankelijk moeras dat er woest en verlaten bij lag - een ruige buurt met als bodem een metersdikke drassige en sponsachtige veenlaag van halfvergane plantenresten, die hier en daar zo'n vijf tot zeven meter boven de zeespiegel lag. Op sommige plaatsen was de veengrond vruchtbaar genoeg voor de groei van el-

zen, wilgen, essen en populieren. De dorpen Rijnsaterwoude, Zoeterwoude, Hazerswoude, Woubrugge en Oudshoorn (verbastering van Houthoorne) herinneren nog aan zulke bosrijke gebieden, zelfs Holland (houtland) zou hier zijn naam aan ontleenen. Dat geldt ook voor de tegenwoordige Groenewoudse Kade aan de Wijde Aa in Roelofarendsveen. Het gedeelte van Woubrugge ten noorden van de Wijde Aa, dat pas in 1959 onderdeel van de gemeente Alkemade werd, werd in het begin van de 20e eeuw nog Groenewoud genoemd.

De herkomst van de dorpsnaam Zoeterwoude hangt trouwens ook samen met het water. De Noordzee stuwde tweemaal per dag grote hoeveelheden zout water landinwaarts dat tot ver in dit moerasgebied doordrong. De getijdenwerking was ongeveer merkbaar tot aan de Soete, de eerste zijrivier van de Oude Rijn, die uitmondde in het Soetermeer, waarin het water weer helemaal zoet was. De nederzetting Suetan (Zoeterwoude) ontleende zijn naam aan deze zoetwaterrivier.

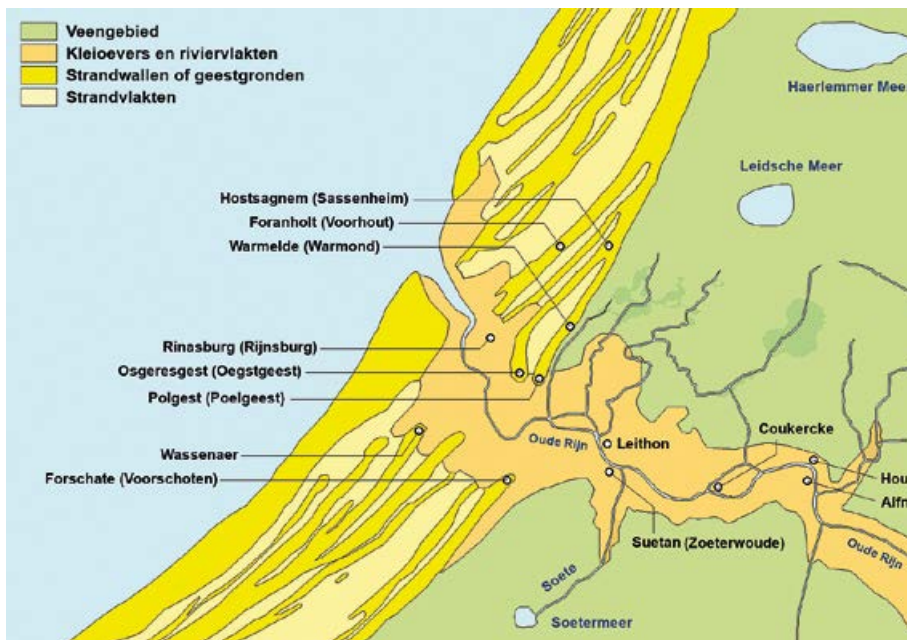
Bewoning in deze streek vond je alleen op de hoger gelegen klei-oeveren langs de rivier de Oude Rijn en in het westen op de strandwallen langs de kust, ook wel oude duinen of geestgronden genoemd. Die strandwallen bestonden uit enorme hoeveelheden zand die zo'n 7000 jaar geleden van de smeltende gletsjers in de Alpen via de Rijn waren aangevoerd en door de heersende zeestromingen voor de kust waren neergelegd. Eerst een zandbak, daarna strand en dan door opstuiving met duinen een metershoge strandwal. De dorpen Warmond, Sassenheim, Oegstgeest en Poelgeest bestonden al in het jaar 1000. Ze liggen op de meest oostelijke strandwal vlak tegen het veenmoeras aan en de laatste twee zijn naar die geestgronden genoemd. Zo zien we dat er heel wat dorpen in onze omgeving hun naam aan het landschap ontleenden.

De Leithe

De moeraswildernis was dooraderd met een grillig netwerk van natuurlijke veen-

Paleografische kaart van Nederland rond 800 na Chr. uit de Atlas van Nederland in het Holoceen.

Zo moet onze omgeving er ongeveer uitgezien hebben rond het jaar 1000.

rivertjes en het was het stroomgebied van de Leithe, die vanaf z'n oorsprong ter hoogte van het latere Leimuiden naar het zuidwesten toe door het veenlandschap meanderde en bij Leithon (Leiderdorp) in de Oude Rijn uitmondde. Leithe betekende 'waterloop', en gedeelten van deze oeroude veenrivier zouden naderhand de naam Oude Aa en Wijde Aa krijgen, wat weer een ander middeleeuws woord voor 'water' of 'waterloop' was. De zijrivier van de Leithe, die noordoostwaarts liep en uitmondde in het Leidsche Meer, werd eenvoudig Aa genoemd. De stad Leiden bestond nog niet, wel de Leitheriburch (een houten palissade op de plek van de huidige Leidse Burcht) op het Waardeiland. En ook de Kagerplassen, het Braassemmeer en de Wijde Aa bestonden nog niet, maar ze zijn (ter oriëntatie) in iets donkerder groen op het kaartje aangegeven.

De graven van Holland

De eerste graaf van West-Frisia (later Holland genoemd) was een zekere Gerulf. Hij is via moord en doodslag aan zijn machtige positie gekomen, zoals min of meer gebruikelijk was in die tijd. In het jaar 885 hielp hij keizer Karel de Dikke namelijk om de vikinghertog Godfried de Zee-koning en zijn trawanten in een hinderlaag te lokken en tot de laatste man over de kling te jagen. Voor zijn hulp bij deze slachtpartij mocht Gerulf als beloning graaf worden van een deel van West-Fri-

sia. Zijn gebied was nog niet zo groot, alleen het Kennemerland (het kustgebied rond Haarlem), maar het zou door zijn nazaten snel uitgebreid worden tot het gehele gebied van Noord- en Zuid-Holland.

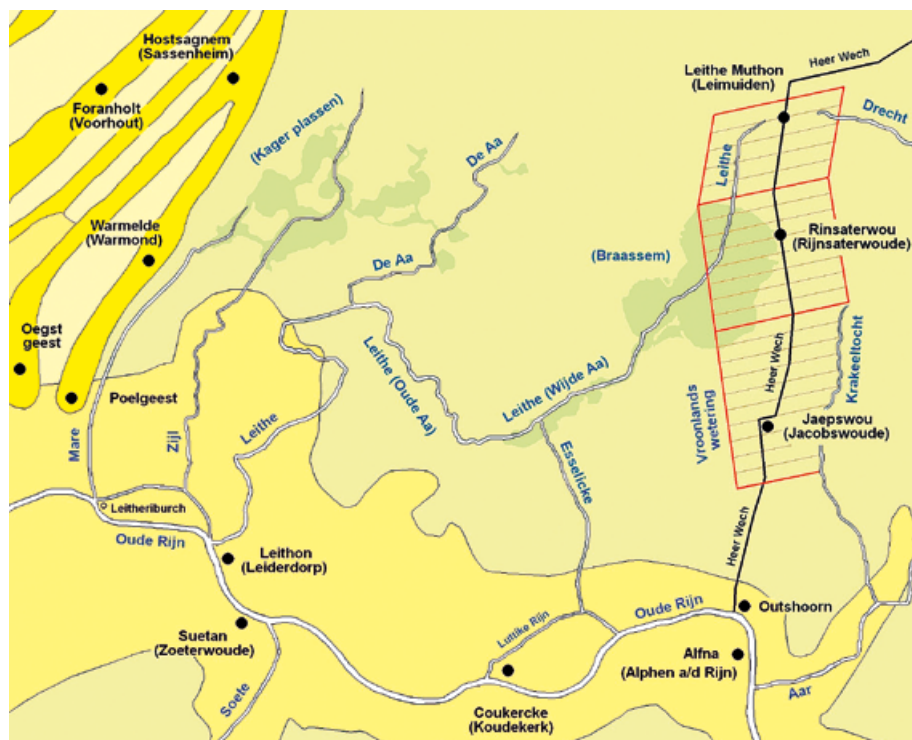
De eerste opvolgers van graaf Gerulf heetten allemaal Dirk, maar hoeveel het er precies waren was blijkbaar niet duidelijk, want op zeker moment hebben de historici er tussen Dirk I en II nog eentje toege-

voegd die ze toen maar Dirk I-bis hebben genoemd. Deze eerste nazaten van graaf Gerulf streden regelmatig aan de zijde van hun keizer en in ruil voor die steun ontving Dirk II van de Rooms-Duitse keizer Otto II de Bloedige het gehele kustgebied van West-Frisia in leen: te weten Texla (Texel), Kinhem (Kennemerland), Rijnsland en Marsum (Maasland). Graaf Dirk beheerste nu de mondingsgebieden van de Maas en de Rijn. Hij begon direct tol te heffen vanuit burchten in Vlaardingen en Rijnsburg. Zulke tolplaatsen zijn plekken waar vanzelf een markt ontstaat met herbergen en dorpsbewoners en Rijnsburg groeide uit tot het belangrijkste machtscentrum van de graaf in Rijnsland.

Heldentijd van de Grote Ontginning

Onder de krachtige leiding van graaf Dirk II werd de Graeflicheijts Wildernisse nu in gebruik genomen. In ruil voor de ontginning van een stuk land kregen boeren dat land in leen, vrijstelling van bepaalde belastingen en andere voordeeltjes. Die voorwaarden werden vastgelegd in contracten, de zogenaamde 'copen'; plaatsen als Nieuwkoop, Vriezecoep en Boskoop danken hun naam aan deze 'copen'.

Het eerste ontginningsblok in onze streek lag ten noorden van Alfna (Alphen) en

De allereerste ontginningen van het Grote Groene Woud rond de rivier de Leithe gebeurde ten oosten van het latere Alckemade. Ze zijn hier in rood aangegeven.

Outshoorn tussen de Krakeeltocht en de nieuw gegraven Vroonlandswetering ('vroom' betekent 'aan de heer toebehoerend'). Eeuwenlang had het er onberoerd bijgelegen, maar nu werd het hier een en al bedrijvigheid. Zo rond 985 *'toghē de Rijnsaten (Rijnbewoners) mit veele cloecke mannen te samen mit malcander in dat wilde wout'* om de beesten daaruit te drijven (of te vangen en op te eten), de bomen te kappen en te verbranden en het zompige veen bewoonbaar te maken. Dit was mogelijk door de ontdekking dat door het graven van een sloot het drassige veenkussen in die sloot leegliep. Allereerst werd een ontginnings-as of veenwetering extra diep uitgegraven. Loodrecht daarop werden, op vaste afstanden van elkaar, lange evenwijdige sloten gegraven om het overtollig water af te voeren. Op de langgerekte stroken land tussen die ontwateringsloten werd nu landbouw mogelijk.

De Heer Wech, natuurlijk genoemd naar graaf Dirk II, lag langs deze eerste ontginnings-as. Langs deze weg, op de kop van hun percelen, bouwden de ontginners hun boerderijtjes, eenvoudige plaggenhutjes gedekt met wat riet. Zo ontstonden de typische lintdorpen die tot op de dag van vandaag zo kenmerkend zijn voor ons Hollandse polderlandschap.

De eerste ontginning kreeg de naam Jaepswou (Jacobswoude), genoemd naar een zekere ridder Jacob. Hij had aan de zijde van graaf Dirk II gevochten voor keizer Otto II de Bloedige en dit leen was de beloning die hij van zijn graaf ontving.

Hij liet in Jaepswou het kasteel Huys ter Woude bouwen en was de eerste van een lange rij ridder-edelen die zich vrijwel allemaal Jacob van der Woude zouden noemen.

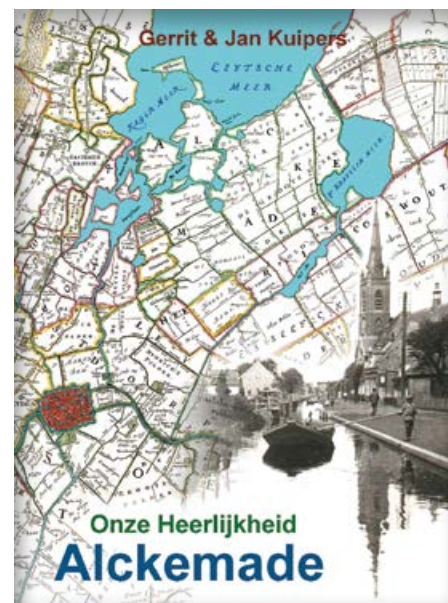
De volgende ontginningsblokken waren die van Rijnsaterwoude en Leimuiden. Net als Leiden en Leiderdorp dankt Leimuiden zijn naam aan de Leithe, want Leithe Muthon betekent letterlijk 'monding van de Leithe'. De naam Rijnsaterwoude betekent natuurlijk 'woud van de Rijnsaten (Rijnbewoners)'.

Dit is de eerste sprong in het wilde veen geweest in ons gebied boven de Rijn en zo ontstonden de drie dorpen langs de Heer Wech, die eeuwenlang onze oosterburen waren en die sinds 2009 bij de gemeente Kaag en Braassem horen. Ze hadden alle drie in het jaar 1063 al een kerkje.

Tussen 1000 en 1300 is op deze manier het hele veenmoerasgebied van Zuid-Holland en Utrecht ontgonnen en in vruchtbare graanakkers veranderd. Van de bossen zou uiteindelijk niet veel meer overblijven dan wat perceeltjes 'boerengeriefhout'. En dat in een tijd waarin alles nog met handkracht moest gebeuren, met houten schop, houten kruiwagen en leren emmertjes. Het is daarom ook wel de Heldentijd van de Grote Ontginning genoemd.

Vanaf de Heer Wech is men eerst naar het oosten doorgeslagen richting Vriezkeoop en Aelsmeer. Pas later werden ook de gronden ten westen ontgonnen, te beginnen met Esselickerwoude ten zuiden van

de Leithe, dat ontstond vanuit Jacobswoude en eeuwenlang een heerlijkheid zou vormen: Esselicker- en Heer Jacobswoude geheten (het latere Woubrugge). Het dankte zijn naam aan het feit dat hier een 'bosch van essenhout' was. Ook het veenwatertje de Esselike, dat via de Lutlike Rijn (Kleine Rijn) in de Oude Rijn afwaterde, is hiernaar genoemd. Het latere ambacht Alkemade, gelegen ten noorden van de Leithe, behoorde tot de meest woeste gedeelten – een naargeestig moerasgebied. Daar waagde men zich toen nog niet, dat zou pas eeuwen later gebeuren en het is in feite het allerlaatste gebied in Holland dat ontgonnen zou worden.

Het boek *Onze heerlijkheid Alkemade* is te bestellen via Bol.com, of via een e-mailtje aan mij: jku@casema.nl.

Kaag en Braassem in 1800

Meer dan twee eeuwen geleden verschenen onder de titel 'De Nederlandsche Stad en Dorpsbescrijver' acht boeken met beschrijvingen en afbeeldingen van een groot aantal steden en dorpen. Er werd geschreven over de ligging, de naamgeving, de stichting en grootte, gebouwen, de voorrechten en verplichtingen, herbergen of logementen en andere onderwerpen. Hans van der Wereld heeft het deel met daarin de dorpen uit de gemeente Kaag en Braassem in één uitgave bijeengebracht. De oorspronkelijke tekst uit 1801 heeft hij voorzien van noten en toelichtingen waarin een en ander wordt verduidelijkt.

Het boek is te koop via www.bookscout.nl en kost € 18,50.

Uniek in haar soort

AFLEVERING 3: Elly Plooij-van Gorsel

In deze regelmatig terugkerende rubriek wordt een persoon (m/v) of groep die een voor onze gemeente unieke prestatie heeft geleverd in de schijnwerpers gezet.

Jos Cozijn

Europarlementier geeft gastles op school in Alkemade

'We bouwen voor jullie een mooi Europees huis'

Elly Plooij is geboren op 20 maart 1947 in Tholen en promoveerde in 1980 aan de Universiteit van Leiden. In 1972 is zij in Oude Wetering komen wonen als echtgenote van tandarts Joop Plooij (overleden in 1998). Ze heeft diverse functies bekleed binnen het bedrijfsleven en in de politiek. Zo was zij tussen 1994 en 2004 lid van het Europees Parlement namens de VVD, waar ze zich vooral bezig hield met de digitalisering van de maatschappij. Verder was zij in 2000 medeoprichter en eerste voorzitter van het European Internet Forum: EIF. Deze club bestaat nog steeds en is een bloeiende organisatie. Leden van dit forum hebben jaarlijks minimaal twee keer een bijeenkomst in Washington of Brussel met leden van het Amerikaanse congres om de wetgeving in het digitale domein op elkaar af te stemmen. Bij een van deze meetings werden zij en haar delegatie in juli 2003 ontvangen op het Witte Huis door vice-president Dick Cheney.

Maar **uniek** is haar vicevoorzitterschap van het Europees Parlement in de jaren 2001-2002.

Elly aan het woord: Een hele eer voor mij was in 2001 de verkiezing tot vicevoorzitter van het Europees Parlement. Het Parlement telde sinds 1995 626 leden met één voorzitter en twaalf vicevoorzitters. Wat behelst deze laatste functie?

1. Voorzitten van de plenaire vergaderingen. In Straatsburg duren deze ongeveer 45 uur gedurende vier dagen en dat kan de voorzitter niet alleen af.
2. Protocollaire taken. Dat betreft het ontvangen van belangrijke buitenlandse gasten en delegaties.
3. Verscheidene andere taken binnen het Europees Parlement. Ik was bijvoorbeeld verantwoordelijk voor bemiddeling bij conflicten tussen leden of fracties.
4. Overleg tussen voorzitter en vicevoorzitters over bestuurlijke zaken in het Parlement.

Zo heb ik verschillende malen de plenaire vergadering voorgezeten, wat een hele uitdaging is, mede omdat de spreektijd van eenieder zeer beperkt is en politici niet altijd kort van stof zijn. Zo zei een Duitse collega van mij ooit: "Alles ist schon gesagt, aber noch nicht von jedem." Gelukkig had ik een knopje waarmee ik de microfoon van een spreker kon uitschakelen. Tenslotte moet iedere spreker aan de beurt komen.

Elly met de voorzitterskamer.

Met een delegatie van het EIF op het Witte Huis, 2003.

De Dalai Lama op bezoek in Straatsburg.

Bronnen:

- Archief van Elly Plooij
- Archief Historische Kranten Leiden en omgeving

Berichten van overzee

In Alkmadders 159 van september 2022 schreef Sjaak Bouwmeester een artikel over emigratie vanuit Alkemade in de jaren 1945-1965. In totaal betrof dit 510 personen die naar 28 verschillende landen vertrokken. Natuurlijk zijn er ook na die tijd inwoners uit onze voormalige gemeente geëmigreerd naar verre of minder verre landen of continenten. Persoonlijke verslagen van hoe het hen vergaan is na hun vertrek, hadden wij tot nu toe niet. Totdat onlangs bij onze penningmeester een e-mail binnenkwam van Piet van der Geest, oorspronkelijk uit Roelofarendsveen en nu woonachtig in Brazilië. We nemen zijn bericht graag hieronder op.

Piet van der Geest:

Tijdens mijn bezoeken aan de Veen, ga ik altijd langs bij Veenerick om te kijken of er weer wat nieuws ligt over het dorp en de dorpingen. Tot nu toe veel leuke dingen gevonden, echter als latere emigrant vroeg ik mezelf regelmatig af: "Waar zijn al die mensen gebleven die vlak na de oorlog vertrokken zijn." Toen ik deze vraag aan meerdere mensen stelde, kreeg ik te horen: "Dat kan misschien interessant zijn, maar wat denk je ervan als jij nu het eerste verhaal op papier zet en dan zien we wel verder!" Bij deze dan:

Van wie ben jij d'r een?

Ik ben Piet van Piet van 'moeder Jaantje' van café Van der Geest op de Noordhoek, later Jan Punt. Mijn moeder was Ploon van Bente. Mijn vader begon in 1929 een manufacturenwinkel op Noordeinde 35 in Roelofarendsveen. Ik ben opgegroeid tussen de tuinderijen en heb op school gezeten met bijna allemaal zonen van tuinders. De uitspraak "effe tuinen" was niet vreemd voor me. Na getracht wat te leren op diverse scholen, ben ik met mijn vijftiende gaan werken en later nog anderhalf jaar voor de koningin bezig geweest. Dit was een prachtige tijd voor mij.

Het winkelpand van P.L. van der Geest in 1940.

Daarna een aantal jaren bij het bedrijf van de familie gewerkt en tussendoor bij het bloemenexportbedrijf van mijn buurjongen. Na verloop van tijd ben ik verder in die sector gaan werken. In die periode veel op reis geweest, totdat ik in 1979 tegen mijn moeder zei: "Ik ga nog één keer voor drie maanden naar Brazilië en kom dan weer terug." Inmiddels woon ik er 44 jaar, het voelt

Het echtpaar Van der Geest-van Bente in de bloemen t.g.v. het 25-jarig bestaan van de zaak in 1954.

Piet op de kwekerijen tussen de orchideeën.

niet als dat ik geëmigreerd ben, maar ik ben gewoon gebleven. In 1981 ben ik getrouwd met een Braziliaanse met een Nederlandse achtergrond en wij hebben drie kinderen en vier kleinkinderen. In de beginperiode ging alles per brief of via een telefoniste, dan kon je aan de lijn blijven en na een half uur kreeg je te horen: “Ja, u heeft verbinding en kan nu praten.” Daarna kwamen telex, fax, computer en nu de mobiele telefoon.

De eerste acht jaren heb ik op de exportafdeling van de Coöperatie Holambra gewerkt. Deze coöperatie is opgericht in 1948 door Nederlandse emigranten. Holambra staats voor Holland Amerika Brazilië. Daarna twaalf jaar met partners een productiebedrijf geleid van Dracaena/yucca en palmbomen. In 1999 hebben we voor de derde maal een stap gezet, ditmaal om een kwekerij voor onszelf op te gaan zetten.

Rond 2009 konden wij er grond bij kopen en onze zoon, die als stagiaire in Nederland was, is toen teruggekomen om te helpen met de opzet van het nieuwe bedrijf. In 2021 hebben wij het bedrijf overgedaan aan zoon en dochter; oudste dochter is

phytotherapeute en heeft samen met haar man ook een kwekerij met een echt Veense naam: ‘Bukker’.

We zijn trots op wat we voor elkaar gekregen hebben, hebben simpele gewoontes aangehouden, zo van ‘niet kennen ligt op het kerkhof’. En ‘een en een is twee, geen drie’ en ‘doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg’. Hopelijk is het verhaaltje toch leuk voor de ouderen en wie weet komt er wel een vervolg uit Australië/Nieuw Zeeland/USA/Canada of...

Immiddels hebben we een tweede bericht ontvangen: uit Nieuw Zeeland! Komt in de volgende Alkmadders.

Sinds 2008 staat er een Hollandse molen op Holambra.

EEN RAGE TUSSEN 1912 EN 1925:

Twaalf foto's voor een kwartje

Sjaak van der Geest

Omstreeks 1912, toen het nog een - voor velen onbetaalbare - luxe was om bij een fotograaf in Leiden een portret te laten maken, kwam er vanuit het droomland Amerika een nieuwe techniek overwaaien die in een mum van tijd in alle steden en stadjes van ons land te vinden was: de snelfotografie. Enkele jaren geleden had ik daar nog nooit van gehoord, maar toen ik in die tijd een doos vol foto's van mijn moeder doorzocht kwam ik 52 mini-portretjes tegen, van haarzelf, van mijn vader en van vele bekenden waaronder familieleden (ze had toen ruim honderd neven en nichten - het zouden er ruim tweehonderd worden!), vrienden en vriendinnen, aangetrouwden, dienstbodes en knechten.

Achter op iedere foto had ze geschreven wie het was, soms met aanvullende informatie (zoals: huishoudster bij die en die, of: getrouwd met zo en zo). Mijn moeder heette Kee van der Poel. Ze was geboren in 1905 op de Blanken Hoeve in Oud Ade. In 1929 trouwde ze met Antoon van der Geest (1903), afkomstig van de Drie Ambachtshoeve, eveneens in Oud Ade. Na haar huwelijk verhuisde ze naar Leidschendam waar mijn vader een slagerij had (hoewel hij liever boer was geworden).

De kleine fotootjes in haar nalatenschap intrigeerden me om diverse redenen: ze waren gewoonlijk slechts 8 bij 3,5 centimeter groot en bovenaan werd vermeld waar de foto genomen was

(meestal Haarlemmerstraat 47) en er stond een nummer bij. Stom toevallig las ik kort daarna in de krant een bespreking van een boek over een korte rage van snelfotografie ruim honderd jaar geleden. Ik kocht het boek en begreep onmiddellijk dat het over de fotootjes van mijn moeder ging.

Ik las het en bezocht een speciale tentoonstelling over dit verschijnsel in het Fotomuseum in Rotterdam. Het boek en de tentoonstelling gingen bijna uitsluitend over de fotografen en de techniek, maar niet over wat er daarna met de fotootjes gebeurde, want je kreeg maar liefst twaalf exemplaren (voor één kwartje)! Wat deden de gefotografeerden met de elf extra plaatjes? Het ligt voor de hand dat ze die uitdeelden maar hoe en aan wie en waarom? Was het een ruilsysteem? Was het bezit van veel fotootjes een bewijs van je populariteit, zoals dat nu het geval is met 'friends' op Facebook? Ook de auteur van het boek en de makers van de tentoonstelling wisten hier geen antwoord op. Historisch-antropologisch onderzoek naar de verspreiding van deze portretjes lijkt niet te bestaan.

Bronnen:

- Roman Kienjet (2022), De snelfotograaf. Een geschiedenis van het moderne portret. Walburg Pers.
- Dirk Kome (2023), Snelfotografie: De rage van 1912 tot 1925. (Informatie bij tentoonstelling).
- Sjaak van der Geest (2023), De fotograaf. Oude beroepen in en rond Oud Ade, aflevering 29. De Brug, juli 2023.

Kee van der Poel

Antoon van der Geest,

beiden ongeveer 15 jaar oud.

Voor mij was het een reden om me verder in dit onderwerp te verdiepen. Helaas heb ik het nooit aan mijn moeder geuraagd (zoals zo vaak het geval is... te laat, te laat). Daarom richt ik me nu tot de lezers van Alkmadders: heeft iemand van u wel eens hierover gesproken met uw (groot)ouders en wat bent u toen te weten gekomen?

Als dat zo is, dan verneem ik dat graag van u via de mail: s.vandergeest@uva.nl, of telefonisch op 06-26971256.

Bij voorbaat dank.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om ook vier foto's af te drukken van onbekenden, hoogst waarschijnlijk uit de toenmalige gemeente Alkemade. Als u een bekende in een van de foto's ziet, neem dan ook contact met me op.

EEN OPROEP

Bakkerij Van Pelt en oud brood voor de huisdieren

John Bakker

De Noordhoek in 1955 met links de winkel van Rinus Paauw en daarnaast Bakkerij Van Pelt.

Vroeger haalden wij ons brood bij bakkerij Van Rijn op het Noordeinde. Soms 's morgens vroeg voor schooltijd. En dan was het brood maar net uit de oven en nog heel warm. Dan kon mijn vader het nog nauwelijks snijden. Drukte hij het helemaal plat en hadden wij dikke pret aan het ontbijt.

Ikzelf haalde daarentegen brood bij bakkerij P. van Pelt. Veel brood; oud brood voor mijn dieren. Want wij (mijn broers en ik) hadden vroeger thuis veel dieren. Uiteraard hadden we (zoals veel anderen) konijnen. Soms een kleine twintig, bijna allemaal in een eigen hok.

Tussen deze konijnenhokken, op een afgebakend stuk grond, liep enkele jaren ook een geit. Daarnaast had mijn broer Theo een volière met kanaries, parkieten en zelfs enkele nachtegalen.

Ik had in de schuur een hoek dicht mogen timmeren voor duiven. Sierduiven en later ook postduiven. Niet voor de vlucht, maar voor plezier. Toen de duiven weg werden gedaan, werd het duivenhok een muizen- en hamsterwekerij. Een oude deur op schragen, met een hoge glasrand eromheen. Vol met zaagsel en diverse omgekeerd plantenpotjes waarin

de beestjes vele gezinnetjes hebben gesticht. Want zichzelf voortplanten konden die dieren als de beste.

Aangestoken door een vriend van mij begon ik met een hok vol (wilde) eenden. Buurman Wijsman sloopte een grote kippenschuur en ik kreeg diverse raamwerken met gaas. Hiermee creëerde ik in de sloot een echte eendenkooi. En de eenden ving ik met een groot schepnet in de polder. Met name in het voorjaar als ze in de rui waren en slecht konden vliegen. In de eendenkooi kortwiekte ik ze regelmatig. En al deze beesten moesten natuurlijk eten. Elke middag volop gras knippen. Bij groenteboer Van der Meer oude koolbladeren en ander groente- en fruitafval ophalen. Met de roeiboort door de polder struinen om op diverse akkers de onderste bladeren van boerenkool- en spruitplanten plukken. Zonder toestemming, maar ik ging ervan uit dat dit geen probleem was voor die planten. Ik heb in het najaar volop maiskolven geplukt (van maisplanten die geplant waren als windbeschermer). Ook hier zonder toestemming en ook hier ging ik ervan uit dat dit geen probleem zou zijn. Bij een teveel aan maiskolven, legde ik deze in gaasbakken te drogen in de bloemenkas van mijn vader.

Elke maandagmiddag ging ik trouw naar bakkerij Van Pelt. Achterom, waar het altijd zo lekker rook. Door het smalle poortje tussen de woning/winkel van Van Pelt en winkel van Van Veen woninginrichting. De eerste keren vond ik het wel spannend en was ik ook wel zenuwachtig.

Ik kreeg soms enkele oude broden. Maar naarmate ik vaker kwam, werd het aantal broden steeds groter. Totdat ik wekelijks een grote, papieren meelzak vol oud brood meekreeg. Waarin niet alleen oud brood zat! Ook cake, krentenbrood (met spijs!) en witte bolletjes. Dat was niet alleen smullen voor mijn dieren, maar ook voor mij en mijn jongere broer Frank.

Thuisgekomen vraten we allereerst de spijs uit het krentenbrood en vervolgens het binnenste deel van de cake (was niet zo oud en droog). Mijn moeder kreeg dit in de gaten, mede doordat we elke maandag met het avondeten geen honger hadden. Uit de volle zak, werd vervolgens regelmatig van het oude wittebrood flensjes gebakken. Bakkerij Van Pelt heeft dit waarschijnlijk niet geweten, of wilde het niet weten? In ieder geval kreeg al zijn 'oude brood' een goede bestemming.